

Golden Globe utan stjärnor och show

■ Brittiska "Försoning" tog i år hem Golden Globes mest prestigefyllda pris, det för bästa drama. Julie Christie blev årets bästa dramaskådespelerska och Daniel Day-Lewis bästa dramaskådespelare, skriver TT-Reuters. Glamouren kring de högt

ansedda priserna uteblev när de tillkännagavs i Beverly Hills i Los Angeles på söndagskvällen lokal tid. I stället för en stjärnspäckad show hölls en presskonferens utan kända namn. I sympati med de strejkande amerikanska manusförfattarna stannade de

nominerade stjärnorna hemma. Brittiska legenden Julie Christie prisades 42 år efter sin första nominering. Hon belönades för sin roll som den alzheimersjuka kvinnan i filmen "Away from her". Daniel Day-Lewis fick priset

för sin roll som skoningslös oljeletare i filmen "There will be blood". Bäste regissör blev överraskande Julian Schnabel. Hans film "The diving bell and the butterfly" fick också priset för bästa utländska film.

VINNARE. Julie Christie blev årets bästa dramaskådespelerska.

Det våras för nationalskalden

Julens stora följetong i tv om August Strindberg har gjort en av våra nationalskalden aktuell, och i vår visas flera av hans pjäser.

Att Strindberg satte fokus på samhällsfrågor vet de flesta. Mindre känt är hans kamp med trosfrågor och hans engagemang i fredsfrågor.

Anders Bylander lyfter fram "den okände Strindberg" i två artiklar på kulturen i dag och i morgon, med utgångspunkt i två av författarens verk.

Idag möter vi Strindberg efter infernokrisen, i pjäsen "Till Damaskus", där temat är förlåtelse, omvändelse och försoning.

Till Damaskus är ett drama av August Strindberg som kom ut 1898, efter infernokrisen. Författaren berättar om ett skeende i vilket han själv varit huvudpersonen. Vi får bevittna en andlig kamp över insikten att det gamla inte håller längre och författaren känner ett starkt behov av att rätta sig efter samhällets och moralens krav. Dramats kärna är en moralisk kris och frågan om det är möjligt att få förlåtelse och omvända sig.

Handlingen kretsar kring huvudpersonen Den Okände och hans förhållande till sitt förflutna. Han söker en uppgörelse som ger sinnesfrid. Det gör pjäsen till ett idédrama i stil med medeltidens moralitet och Kristens resa av Bunyan. Samtidigt hittar man likheter med Spelet om envar, med Dante, Dostojevskij och symbolisterna. Det finns återklanger av infernokrisen och ockulta sällskap i Paris.

Personer som dyker upp i handlingen föreställer mänskliga egenskaper. Verkets titel anspelar givetvis på aposteln Paulus' omvändelse under en färd från Jerusalem till Damaskus. Händelsen beskrivs i Apostlagärningarnas nionde och tjuogoandra kapitel. Det var då han fick höra de omskakande och, skulle det visa sig, livgivande orden "Saul, Saul, varför förföljer du mig?"

PJÄSEN HANDLAR OM en diktare, som möter en gift kvinna. Han övertalar henne under ett besök i parets hem att lämna sin man. Han tar henne med sig därifrån, men eftersom han är pank måste de ta sin tillflykt till kvinnans föräldrahem. När kvinnan bryter sitt löfte att inte ta del av innehållet i diktarens senaste bok, lämnar han henne, men räkar ut för en olyckshändelse och

får vård på ett kloster eller sinnessjukhus. När han återvänder till kvinnans föräldrahem uppblussar själskrisen han länge känt av och han känner ett akut behov att få försona sig med livet. Han får förlåtelse av kvinnan han förlätit och sedan de två återvänt till hennes förre man blir det försoning också med honom. Vid platsen för sitt första möte med kvinnan finner han så de pengar han hela tiden haft tillgång till men inte brytt sig om att lösa ut.

"DEN OKÄNDE" som alltså är Strindbergs alter ego tecknas vagt. Han har varit diktare, han har övergett hustru och barn. Nu står han mitt i samvetsförebärelsernas skärmseld och allt ljuder av skuld och straff och ånger. Hans samvete anklagar honom genom de mest skilda ting på vägen. Till själskuren hör i synnerhet människor han möter: Tiggar, Dären, Damen och Läkaren. Alla ger de sin röst åt behovet av försoning, med sig själv, med andra och med livet självt. Symboliken visar sig först och främst i hur dramat är uppbyggt.

Handlingen slutar där den började, i gathörnet. Scenerna är symmetriskt ordnade kring asylen i mitten. Denna tillflyktsort är en plats där krisen får mogna ut och Den Okände tvingas vända om

även i moralisk bemärkelse. "Det var min egen dumhet, eller ondska. Jag ville inte vara livets dupe (ungden som blir lurad på konfekten), och därför blev jag det!" När högmotet är besegrat inser han vilka resurser han förfogar över och får uppleva välbefinnande.

SPELETS huvudperson, vill Strindberg säga, kan vara vem som helst. Vi står alla med skuld inför våra medmänniskor, men först och främst inför Gud. Miljön som helhet ger relief åt Den Okändes kval. Julrosen på Damens bröst är en mandragora som botar hans ego-centriska galenskap. I masterna på ett förlit fartyg ser han de tre korsen på Golgata. Mendelsohns sorgmarsch ljuder och gestaltar samvetets kvarn, den som maler fint tills allt är klart.

Det gör ont att "spjarna mot udden" (Apostlagärningarna 26:14). Att ge sig till Gud är det enda som hjälper. I hela sitt liv har skalden strävat efter lycka. Att han inte funnit den beror inte på misslyckanden att nå olika mål. Det han krävt har han i regel fått. "Det är verkligen sant att jag fått allt jag önskat i livet – men allt har befunnits värdelöst." När Damen frågar varför han inte sökt något högre, svarar han: "Därför att jag betvivlade något utom denna tillvaro." Det visar sig vara hans stora misstag. Han ville inte räkna med någon högre makt och lurade därigenom sig själv till en mängd felslut. Han ville till exempel förklara sin disharmoni med att han var en bortbyting eller förföljd av människor.

MEN DAMEN ÄR hela tiden införstådd med var problemet ligger. Strax innan de två bryter upp för att gå till hennes man Läkaren, säger hon: "Gör som ni vill; ingen undgår sitt öde. Och i denna stund känner jag som om högre makter hållit rådslag över oss och fattat ett beslut."

Efter hand blir Den Okände medveten om vad det är som förföljer honom. Egentligen har han nog vetat det ända från början.

Bland hans första repliker finner vi en uppmaning till Damen att inte lämna honom, och strax efteråt motiverar han sig. "Icke döden, men ensamheten fruktar jag, ty i ensamheten träffar man någon. Jag vet icke om det är någon annan eller mig själv jag förnimmer, men i ensamheten är man icke ensam." I ensamheten möter han nämligen den han kallar Den Osynlige, Gud själv. Spöken och gengångare han skräms av förräder att han precis som Saulus är rädd för den han förnekar och förföljer, Kristus. Han känner köld i hjärtat när livet passerar revy.

Än en gång får hans mor vägleda honom och anvisar till slut den enda hjälpen. Hennes olycklige son får äntligen uppleva hur Kristus tar stenhjärtat ur bröstet på honom och ger honom ett nytt och friskt. Han faller på knä: Hjälp mig, Evige Gud!

EFTER DENNA händelse förstår han vad han fruktat hela tiden: Det är förintelsen, den andliga döden, inte den kroppsliga. Modern säger: "Min son! Du har lämnat Jerusalem, och du är på väg till Damaskus. Gå dit! samma väg du befarat hit; och plantera ett kors på varje station, men stanna på den sjunde." Innebörden är att Jesus redan har gått hela vägen. Den lycklige lärjungen går nu tillbaka samma väg han kommit och försonas med Damen, Tiggar och slutligen Läkaren. I hans nya liv är alla förbehåll och kompromisser oavsiktliga. De beror på okunnighet eller oförmåga, inte på någon ond vilja eller tro.

LITTERATURVETARE Martin Lamm har verksamt bidragit till att forma bilden av Strindberg. Han menade att författaren är ständigt närvarande i sina verk. Han gick så långt att han menade att kunskap om Strindberg var nödvändig för förståelsen av hans romaner och dramer. Det är något som tål att ifrågasätta, men det är likväl tydligt att Strindberg använt sig av händelser i sitt liv då han tecknat den Okändes gestalt. Det har vi hans eget ord på. Damaskusvägen hade han upplevt. Försoning och tro efter infernot han genomgått är det enda som har bestående värde.

ANDERS BYLANDER
redaktionen@dagen.se
08-619 24 00

AKTUELL FÖRFATTARE. Jonas Karlsson som Strindberg i julens stora serie i SVT, som handlade om

Fakta: August Strindberg teateraktuell i vår

Under julen visades en dramatisering av August Strindbergs liv i SVT. Och i vår är han aktuell med bland andra följande föreställningar på svenska teatrar:

- Tre Kronor – Gustav Vasa, Kristina och Gustav III – Dramatens stora scen, premiär var i helgen
- Mäster Olof – Stockholms stadsteater, premiär 8 februari

- Stora Landsvägen – Stockholms stadsteater, premiär var den 11 januari
- Ett Drömspel – nyuppsättning på Dramaten hundra år efter att den skrevs. Premiär i höstas, spelas även un der våren.
- Dödsdansen – Malmö dramatiska teater, premiär den 28 mars.